

Тема.

Леся Українка – геніальна донька українського народу

Мета:

- збагатити знання учнів про Лесю Українку, допомогти їм скласти цілісне уявлення про неї як людину, митця, громадянина;
- розвивати мислення учнів, навички висловлювання своїх думок, виразного читання ліричних творів, потяг до пошукової діяльності;
- виховувати в учнях патріотичні почуття.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, умінь та навичок.

Методи та прийоми: метод «Мікрофон», метод «Прес», презентація.

Обладнання: портрет письменниці, виставка її творів, проектор, ПК, електронна презентація.

ХІД УРОКУ

I. Мотивація навчання учнів

1. Оголошення теми уроку.

Вчитель. Виходячи з теми уроку, сформулюйте, будь ласка, мету уроку самостійно.

Чого ви чекаєте від сьогоднішнього уроку? Напишіть на листочках очікуваний результат. Чи справдиться він, побачимо, підбивши підсумок уроку.

2. Епіграфи до уроку:

*Якби мої думи німії
та піснею стали без слова,
вони б тоді більше сказали,
ніж вся моя довга розмова.*

Леся Українка

*Лариса Петрівна Косач.
Леся Українка.*

*Окреса й гордість української нації, одна
з фундаторів нової української літератури...
Наш патент на благородство перед Європою
і світом...*

Б. Степанишин

II. Сприйняття й засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Вступне слово вчителя.

Леся Українка... Поет-лірик, автор ліро-епічних поем, драматург-новатор, прозаїк, публіцист, критик – такі грані художнього таланту Лесі Українки. З її іменем в українську і світову літературу ввійшов письменник-громадянин, письменник-патріот, співець осяйних ідеалів людства.

Поетеса свідомо поставила свою творчість на служіння знедоленому народу. Її слова стали «зброєю», «полум'ям». Саме вона опоетизувала образ «досвітніх вогнів» як символ народження нової історичної доби, виступила послідовним борцем проти будь-яких форм тиранії.

Прагнучи ознайомити українського читача з перлинами європейської поезії, вона перекладала Байрона, Данте, Шекспіра, Гюго, Гейне, Міцкевича, Надсона.

Українська поетеса вважала, що справжні митці зобов'язані освоїти художні здобутки людства. Її драматичні поеми «Одержима», «Кассандра», «Осіньна драма», «Оргія», «Камінний господар» та інші стоять серед найвищих зразків європейського красного письменства.

А такі оригінальні твори, як драма-феєрія «Лісова пісня», поема «Бояриня» збагатили українську та світову літературу новими темами та неповторними поетичними образами, відкрили людству чарівний світ українського духовного життя – міфологію, природу, історію, традиції.

2. Виступ літературного гуртка с композицією «Того великого вогню і смерть не погасила»

Ведучий. Леся Українка – геніальна дочка українського народу. Як людина і як митець вона була дитям Волині. У Зв'язелі народилась, у Луцьку написала свій перший вірш.

Ведуча. Милий серцю волинський край! Край предковічних дубів, незайманих борів, таємничих озер із смарагдовими облудними берегами.

Край, який дав світу творця ніжної чарівної Мавки, гордої, незалежної Кассандри, нескореного Неофіта і одержимої Міріам, розповів людям диво «Осіньну казку» і проспівав «Лісову пісню», кинув нам гіркі «Сльози –перли». Край володарки ночей, яка серед темряви засвітила провідну зірку свободи, кинула виклик відчаю і горю. «Убий-не здамся» - девіз життя Лесі Українки.

Ведучий. Мріяла стати художником, бо гарно малювала; музикантом бо мала неабиякий хист до музики. І не знала дівчинка, що в серці вже поселилася Муза, що її поезії судилося стати в майбутньому окрасою української літератури.

Ведуча. У поезії «Мій шлях» Леся Українка описала свій прихід в літературу.

*На шлях я вийшла ранньою весною
І тихий спів несмілий заспівала
А хто стрічався на шляху зо мною,
Того я щирим серденьком вітала.
«Самій не довго збитися з путі.
Та трудно з неї збитись у гурті».
Я йду шляхом, пісні свої співаю:
Та не шукайте в них пророчої науки, -
Ні, голосу гучного я не маю!
Коли ж хто сльози ллє з тяжкої муки, -
Скажу я: «Разом плачмо, брате мій!» -
З його плачем я спів з'єднаю свій...*

Ведучий. На шлях літератури вийшла дуже рано. З десяти років складала вірші, а з тринадцяти років вже друкувалась. Та й не дивно. Бо мати, видатна українська поетеса Олена Пчілка, а батько, відомий юрист Петро Косач понад усе любили літературу і музику. Цю любов передали своїм дітям, а їх у сім'ї було шестеро. Леся любила музику і дуже зраділа, коли тато купив фортепіано. А ще любила малювати, вишивати, шити лялькам сукні, працювати в городі, читати казки і мріяти.

Ведуча. Із спогадів брата Лесі Михайла:

«Леся була веселою дівчинкою. Любила співати і танцювати, жартувати, не знала вона, що за її дитячими плечиками вже стоїть біда. Шостого січня вона пішла на річку подивитись хрещення води, простудилась і дуже ослабла. Почала боліти права нога, яка і раніше давала про себе знати, але ще ніхто не знав, яка страшна хвороба стоїть за цим, - туберкульоз, який охопив весь організм і давив його 30 років.»

Ведучий. Тридцятирічна війна з хворобою була затяжною і жорстокою. Це була війна життя і смерті. Вона забрала в Лесі дитинство, юність, не дала змоги вчитися в школі, нормально жити. Муки нестерпні, болі роздираючі робили Лесю стійкою, розвивали в неї незвичайну силу волі. Лікарі згадували, які болісні уколи приймало це ніжне створіння з великими, як світ, очима, і жодного стогону, жодного нарікання...

Ведуча. Та ця страшна війна не відібрала у Лесі поезії – єдиної втіхи і надії. Часом приходив відчай, роздирав душу, затьмарював думки. Але Леся розуміла: якщо опустиш руки – то кінець, а так хотілося жити у цьому прекрасному і чаруючому світі. Часто вона згадувала оте всеперемагаюче: «Най диявол носить смуткове вбрання, я ж надіну ясні кармазини».

І знову звучала поезія, сповнена оптимізму і віри в торжество людини над злом.

*Гетьте, думи, ви, хмари осені!
Тож тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?
Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть*

Ведучий. А невгамовний пекучий біль, взявши в полон тіло і душу, давив, мучив Лесю. Часто хотілося кричати, припасти до землі, віддати їй свої муки. Та поетеса знала, що з цього небезпечного двобою, який нагадував облогу міста хитрим і підступним ворогом, вона повинна вийти переможцем. І вийшла і стала Велетом нескореного духу, незламної волі і жадоби до життя. А забуття, свою втіху Леся знаходила у праці, в слові, в боротьбі.

Ведуча. В одному з щоденників Леся писала:

«Я любила працювати в ночі, коли вся земля відпочивала після неспокійного дня, коли наодинці зі мною була ніч і ті зорі, що дивились через віконце у мою кімнату. Кожна хвилина нічної тиші, коли до мене летючою зіркою спадала Муза, була в моєму житті променем щастя.»

2 – й учень.

*Як я люблю оці години праці,
Коли усе навколо затиха
Під владою чаруючої ночі,
А тільки я одна неподоланна
Врочистою одправу починаю
Перед моїм незримим олтарем...*

Ведуча. Перше кохання, яке боязко ступило на тісну терасу в невеличкому містечку Чукурларі, що біля Ялти, де Леся лікувалася, заглянуло в очі, посміхнулось щирою посмішкою і навіки поселилося у серці. «Це він», - шепотіли її губи. «Це вона», - говорили його очі.

Їм було добре вдвох. Вони часто слухали, як шепотіли кипариси, бився об скелі шалений прибій, стогнали чайки над водою.

Сергій Мержинський, відомий революціонер, нестямно був закоханий в Мавчині Лесині очі, в яких стояла лісова прохолода, надвечірня зажура і тепло призахідного сонця.

Але щастя було коротким. Доля, зле жартуючи, наділила обох не тільки талантом, але й однаковою хворобою – туберкульозом

Ведучий. Із спогадів Лесі Українки:

«Він дивився на мене, як на ікону, як на ту зірку, що раптом скотилася з неба і може впасти і ненароком погаснути. Я була для нього ніби з тонкого скла, що може впасти і розбитися, я була вітром, що може вилетіти крізь прочинені віконця і не повернутися, тим дивним світом, що робить людей щасливим».

Ведуча. Він помер у неї на руках тієї пам'ятної березневої ночі... І було горе, і був відчай. І тихо серед лиха лунав її улюблений романс «Коли розлучалися двоє».

Він викликав у Лесі смуток, щире захоплення і гіркі сльози.

2 – й учень.

*Уста говорять: «він навіки згинув!»
А серце каже: «ні, він не покинув!»
Ти чуєш, як бринить струна якась тремтяча?
Тремтить - бринить, немов сльоза гаряча,
Тут в глибині і б'ється враз зі мною :
«Я тут, я завжди тут, я все з тобою!»
Тремтять в моєму серці тії квіти,
Що ти не міг їх за життя зірвати,
що ти не хотів їх у труну сховати,
тремтять і промовляють враз зо мною:
«Тебе нема, але я все з тобою!»*

Вчитель. (метод мікрофон) Що для вас є любов?

Ведучий. Через півроку стан Лесі погіршився. Її життя – це була рвуча боротьба зі смертю – проходило літом на Кавказі, зимою в Єгипті. Чим далі, тим тяжчим ставали для неї ці подорожі. Проте Єгипет добре впливав на Лесю, її родина робила все можливе, аби вона кожного року їздила туди.

Але сили поетеси поступово танули. А між нападами хвороби була напружена письменницька праця – поетична творчість, переклади, випробування себе у різних жанрах...

1 – й учень.

*Хто вам сказав, що я слабка,
Що я корюся долі?
Хіба тремтить моя рука,
Чи пісня й думка кволі?
Ви чули, раз я завела
Жалі та голосіння, -
То ж була буря весняна,
А не сльози осіння...*

Ведуча. 25 липня 1907 року Леся Українка виходить заміж за Климента Васильовича Квітку, людину, яка через все життя пронесла любов до Лесі, не бажаючи поєднувати свою долю ні з іншим. Полухайте реферат про чоловіка Лесі Українки «Забута тінь».

Ведучий. Леся понад усе цінувала людську гідність і дружбу, і це йшло від батька. Вона ніколи не ставилась зверхньо до людей, була щирою з друзями, цінувала їх, бо, як сказано в її «Грішниці», «Ніхто нен має більшої любові, як той, хто душу покладає за друзів».

2-й учень.

*О люде мій бідний, моя ти родино,
Брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні, незагойні рани
На лоні у тебе, моя Україно.
Кормигу тяжкую хто розбить нам pomoже?*

Ведуча. Але далі тяжчим став хрест, якого потеса несла до своєї Гольгофи. Та навіть на смертному ложі Леся Українка до останньої хвилини життя не покидала своєї єдиної зброї – слова. *«Нехай моїм останніма кордом буде молитва до сонця»*, - говорила вона.

Леся вірила, що тільки сонячне тепло витіснить із нас дух рабської покори, зла, байдужості, бо ми ті люди, що можуть і вміють цінувати талант, шанувати розум, поважати людську гідність, вірити в торжество справедливості.

Ведучий. 1 серпня 1913 року в м. Сурамі (Грузія) зупинилося серце Лесі Українки. А її сучасники? Чи знали вони все створене нею? Очевидно, що знали далеко не все. Більшість її драм зам за життя письменниці не піднялася на театральну сцену, критика мовчала.

1 – й учень

*Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!*

Ведуча. Ці слова безсмертної поетеси можна вважати девізом усього її життя.

III. Закріплення вивченого матеріалу

1. Робота з тестовим зошитом.
2. Взаємоперевірка тесту.

IV. Підведення підсумків уроку

1. Заключне слово вчителя

Леся Українка не терпіла бездіяльності, пасивності, уважно стежила за розвитком суспільно-політичного руху, незважаючи на хворобу, протестувала проти антидемократичної політики російського царизму своєю єдиною зброєю – словом. Цій творчій активності митця ми завдячуємо її бессмертними творами. Адже лірика, драматичні поеми великої української поетеси сьогодні належать до кращих здобутків світової культури.

Запитання до учнів.

- 1) Що в біографії поетеси вас найбільше вразило і здивувало?
- 2) Чи бували ви в музеях Лесі Українки?
- 3) Які ви бачили фільми, вистави за творами поетеси?

2. Метод «Прес»

Чи можемо ми назвати Лесю Українку славною донькою нашого талановитого народу? *Учні відповідають, використовують схему методу «Прес»:*

Я гадаю...

Тому що...

Наприклад...

Отже...

3. Рефлексія навчальної діяльності учнів.

- «Займи позицію» (захист епіграфів уроку);
- Що хотіла нам довести Леся Українка у своєму вірші?
- Чому Б. Степанидин назвав Лесю Українку «патентом на благородство перед Європою і світом»?

4. Рефлексія психологічного стану учнів. (Прослуховування музичного запису пісні на слова Лесі Українки у виконанні Віри Матвєєвої)

- Якими фарбами ви позначили б свої почуття під час прослуховування музичної композиції?
- Як ви думаєте від чого це?

5. Аналіз карток очікування.

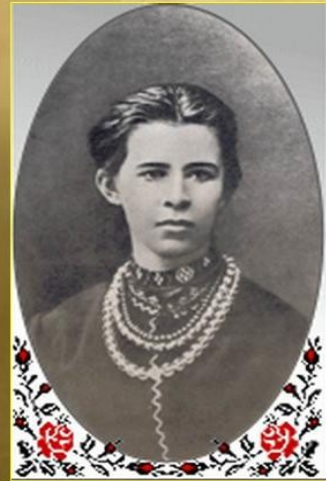
IV. Домашнє завдання

- Провести опитування у людей різного віку на тему: «Ваше розуміння висловлювання І. Франка *«Лиш боротись – значить жити»*»?
- Виконати творче завдання на тему «Моє ставлення до творчого подвигу Лесі Українки» (малюнок, міні-твір, вірш, презентація).

МАТЕРІАЛИ ЕЛЕКТРОННОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДО УРОКУ

Леся Українка – геніальна донька українського народу

Розробила:
викладач української мови та літератури
Первомайського професійного ліцею
Пічкур Елла Вікторівна

Епіграф

*Якби мої думи німії
та піснею стали без слова,
вони б тоді більше сказали,
ніж вся моя довга розмова.*

Леся Українка

*Лариса Петрівна Косач.
Леся Українка.*

*Окраса й гордість української нації, одна
з фундаторів нової української літератури...
Наш патент на благородство перед Європою
і світом...*

Б. Степанишин

Переклала українською твори відомих поетів:

**ЖОРДЖ НОЕЛ
ГОРДОН БАЙРОН**
(1788- 1824)

УІЛЬЯМ ШЕКСПІР
(1564-1616)

АЛИГЬЕРИ ДАНТЕ
(1265 – 1321)

ВИКТОР ГЮГО
(1802-1885)

АДАМ МІЦКЕВИЧ
(1798-1855)

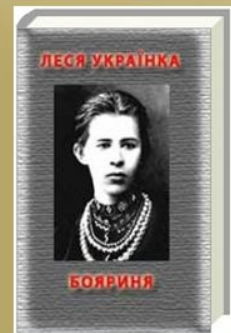
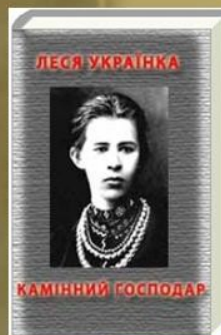
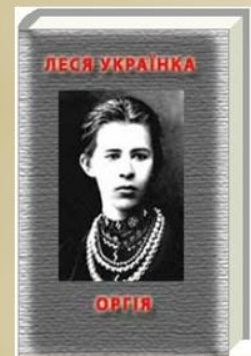
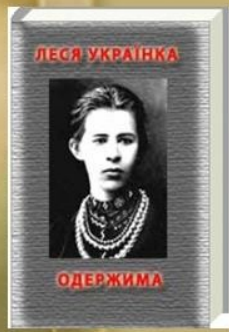

**СЕМЕН ЯКОВЛЕВИЧ
НАДСОН**
(1862 - 1887)

ГЕНРИХ ГЕЙНЕ
(1797-1856)

Драматичні поєми:

Леся в дитинстві

1879-1880

з братом Михайлом

1880-1881

«В КОЛОДЯЖНОМУ Я НЕ ПОЧУВАЮ СЕБЕ ЗАЙВОЮ НА СВІТІ...»

Робочий куточок
Лесі

Зразки її робіт

Вишивка Лесі

Батьки Лесі

Матин:

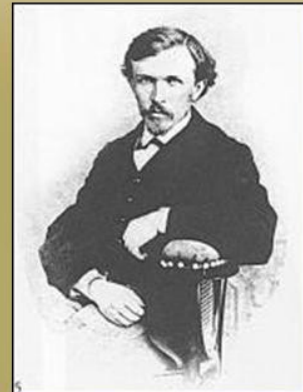
видатна українська поетеса

**Олена Петрівна
Драгоманова (Пчілка)
1849-1930**

Батько:

відомий юрист

**Петро Антонович
Косач
1841-1909**

6 січня вона пішла на річку подивитись хрещення води, простудилась і дуже заслабла. Почала боліти права нога, яка і раніше давала про себе знати, але ще ніхто не знав, яка страшна хвороба стоїть за цим, - туберкульоз, який охопив весь організм і давив його 30 років

***Часом приходив відчай, роздирав душу,
затмарював думки...***

В одному з щоденників Леся писала:

«Я любила працювати вночі, коли вся земля відпочивала після неспокійного дня, коли наодинці зі мною була ніч і ті зорі, що дивились через віконце у мою кімнату. Кожна хвилина нічної тиші, коли до мене летючою зіркою спадала Муза, була в моєму житті променем щастя.»

Леся з однодумцями у Полтаві 1903 р.

Перше кохання, яке боязко ступило на тісну терасу в невеличкому містечку Чукурларі, що біля Ялти, де Леся лікувалася, заглянуло в очі, посміхнулось щирою посмішкою і навіки поселилося у серці.

1897

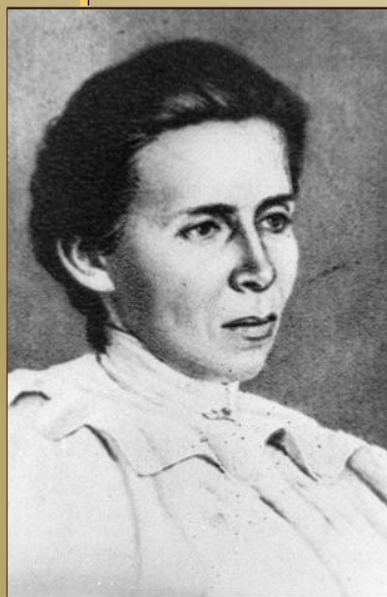
**Сергій Костянтинович
Мержинський**

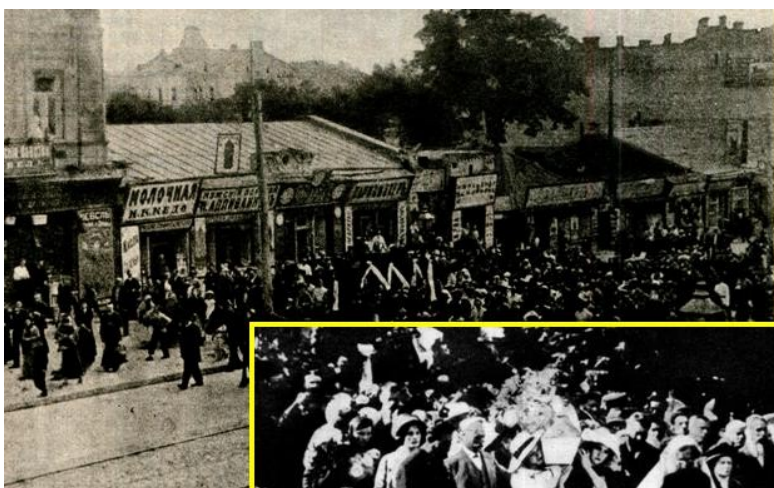

І було горе, і був відчай ...

Останнє прижиттєве фото Лесі Українки,
зроблене 24 травня 1913 року,
за два місяці до смерті.
Поетеса померла 19 липня 1913 року

Останній шлях Лесі Українки

**1 серпня 1913 року в м. Сурамі (Грузія)
зупинилося серце Лесі Українки**

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!

